

В.М. Толочко, Т.Ф. Музика
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

В.М. Толочко, Т.Ф. Музика
Организационные основы фармацевтического обеспечения лечебно-профилактических учреждений

V. M. Tolochko, T. F. Musika
Organizational bases pharmaceutical software of health facilities

У статті представлені результати аналізу організаційних складових проведення обліку й обігу лікарських засобів (ЛЗ) і виробів медичного призначення (ВМП) в умовах лікувально-профілактичних закладів (ЛПЗ) на усьому шляху їх використання (від отримання у постачальника до пацієнта). Розглянуто декілька видів обліку в межах чинного законодавства з допомогою яких ведеться контроль за надходженням й використанням ЛЗ і ВМП, які для зручності проведення дослідження були розподілені на декілька етапів: отримання, використання, зберігання. Окремо приділена увага обліку наркотичних ЛЗ, психотропних, отруйних речовин. Встановлено, що згідно з чинним законодавством контроль за кожним етапом використання ЛЗ і ВМП в умовах ЛПЗ є цікавим для проведення досліджень.

Ключові слова: лікарські засоби, лікувально-профілактичні заклади, фармацевтичне забезпечення, облік, обіг, контроль, відповідальні особи

В статье представлены результаты анализа организационных основ учета и оборота лекарственных средств (ЛС) и изделий медицинского назначения (ИМН) в лечебно-профилактических учреждениях на всем пути их использования (от получения у поставщика до пациента). Рассмотрено несколько видов учета в рамках действующего законодательства с помощью которых ведется контроль за поступлением и использованием ЛС и ИМН, которые для удобства проведения исследования были разделены на несколько этапов: получение, использование, хранение. Отдельно уделено внимание учету наркотических ЛС, психотропных, ядовитых веществ. Установлено, что в соответствии с действующим законодательством контроль за каждым этапом использования ЛС и ИМН в условиях лечебно-профилактических учреждений является интересным для его исследования.

Ключевые слова: лекарственные средства, лечебно-профилактические учреждения, фармацевтическое обеспечение, учет, оборот, ответственные лица

The article presents the results of the analysis of organizational bases of accounting and trafficking of drugs and medical devices all the way to their use (from receipt from the supplier to the patient). We considered several types of records as part of the current legislation by means of which the flow is monitored and the use of drugs and medical devices, which are for the convenience of studies have been divided into several stages: receipt, use, storage. Separate attention is paid to the account of narcotic drugs, psychotropic substances, toxic substances. It was found that in accordance with the legislation in force control of each stage of the use of medicines and medical products in the conditions of health facilities is sufficient for its implementation.

Key words: medications, health facilities, Pharmaceutical Software, accounting, turnover, responsible persons

Організація необхідного контролю за використанням ЛЗ і ВМП у ЛПЗ є важливою складовою державної та регіональної політики насамперед через те, що це стосується здоров'я людей. Тому проблеми організації, доступності й прозорості контролю за використанням ЛЗ і ВМП у ЛПЗ на державному і регіональному рівнях не втрачають своєї актуальності це пов'язано з тим, що поперше на сьогодні існує обмежене фінансування ЛПЗ, по-друге до складу багатьох ЛЗ входять сильнодіючі, отруйні, наркотичні речовини тощо і наприкінці від цього залежить якість лікувального процесу.

Для зручності проведення дослідження увесь шлях ЛЗ і ВМП нами умовно розділено на декілька етапів, а саме отримання ЛЗ і ВМП у ЛПЗ від постачальників, їх шлях в межах ЛПЗ. Важливу роль в організації обігу й обліку відіграють уповноважені матеріально відповідальні особи які фактично є виконавцями фармацевтичного забезпечення (ФЗ) і пацієнт який є користувачем ФЗ (Рис.).

Відповідно до нормативно-правової документації, яка регулює виконання ФЗ в умовах ЛПЗ, належне та якісне здійснення ФЗ ЛПЗ передбачається при виконанні певного переліку організаційних заходів.

Що стосується постачальників, то в умовах сьогодення визначено, що ЛПЗ мають право закуповувати ЛЗ і ВМП лише у постачальників, які мають діючі ліцензії на виробництво та/або оптову чи роздрібну торгівлю ЛЗ, з якими укладені договори постачання. Ці питання регулюються Господарським Кодексом України та чинними Ліцензійними умовами, без проведення таких заходів не можливі подальші дії з обігу ЛЗ і ВМП в межах ЛПЗ.

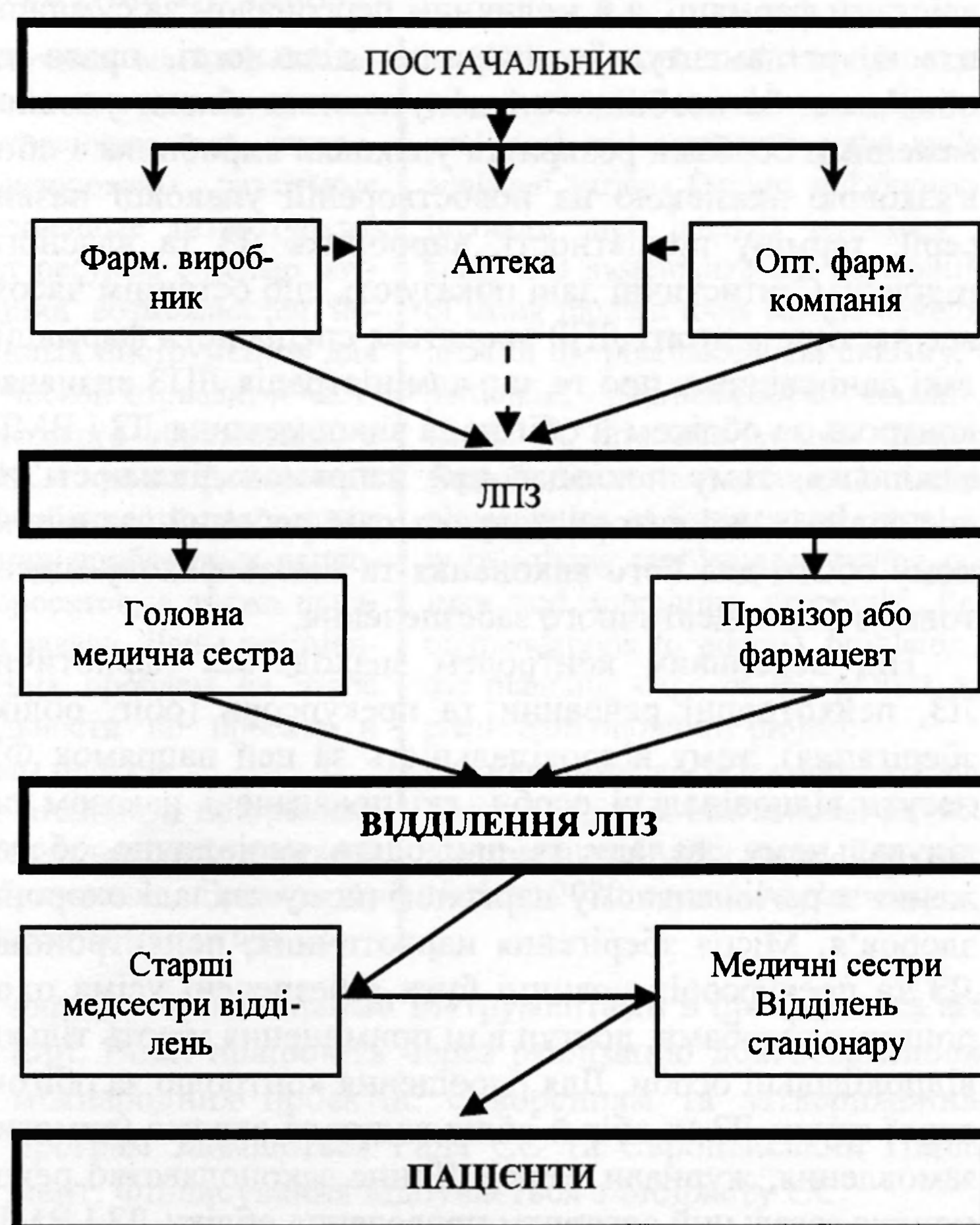

Рис. Схема організації постачання ЛЗ і ВМП у ЛПЗ та участь виконавців ФЗ

Отримання ЛЗ і ВМП лікувальним закладом насамперед передбачає вхідний контроль, а вже в подальшому обіг і облік. Це перевірка їх на цілісність, однорідність упаковки; маркування ЛЗ, наявність етикетки (назва препарату, доза, серія), термін придатності, назва виробника, реєстраційний номер; зовнішній вигляд ЛЗ; наяв-

ність інструкції щодо застосування ЛЗ на доступній мові; наявність сертифіката якості, за необхідності «Висновку...»; наявності фальсифікованої продукції. Вхідний контроль якості ЛЗ і ВМП у ЛПЗ здійснюється уповноваженими особами (головними/старшими медсестрами; провізорами або фармацевтами), призначеними наказом керівника ЛПЗ, відповідальними за якість ЛЗ. Відомості про результати вхідного контролю обов'язково повинні мати письмову реєстрацію за встановленими чинним законодавством формами. Від якості проведення вхідного контролю прямим чином залежить контроль якості у відділеннях (місця зберігання, пости, маніпуляційні кімнати) оскільки ним займаються медичні сестри паралельно з основними обов'язками відносно обслуговування лікувального процесу й проводити контроль в повному обсязі не можуть, в основному проводять контроль за терміном придатності й належними умовами зберігання.

Необхідно зазначити що, згідно з чинним законодавством на державному рівні контролюється зберігання ЛЗ і ВМП у ЛПЗ з урахуванням усіх їх властивостей (фармакологічна група, спосіб застосування ЛЗ, температурний, світловий режим, термін придатності, вологість повітря тощо). Приміщення для зберігання ЛЗ і ВМП мають відповідати санітарним нормам, а також бути оснащеними та забезпеченими усім відповідним обладнанням в повному обсязі.

Відповідальність за належне зберігання та облік ЛЗ і ВМП несуть матеріально відповідальні особи (головні/старші медсестри; провізори або фармацевти, медичні сестри). Державна політика обумовлює можливість виконання обов'язків уповноважених осіб не тільки спеціалістами фармації, а й медичним персоналом за сумісництвом, регламентує їх напрямки діяльності, права та обов'язки. За необхідності допускається тільки уповноваженими особами розкриття упаковки виробника з обов'язковою вказівкою на новоствореній упаковці назви, серії, терміну придатності, виробника ЛЗ та власного підпису. Статистичні дані показують, що останнім часом все частіше в штаті ЛПЗ вводяться спеціалісти фармації, такі дані свідчать про те, що адміністрація ЛПЗ визначає контроль за обліком й обігом за використання ЛЗ і ВМП важливим, тому покладає цей напрямок діяльності на спеціалістів, які використовують свій робочий час в повному обсязі для його виконання та мають фахову підготовку з фармацевтичного забезпечення.

Під особливим контролем знаходяться наркотичні ЛЗ, психотропні речовини та прекурсори (обіг, облік, зберігання), тому відповідальність за цей напрямок ФЗ несуть відповідальні особи, які призначені наказом по лікувальному закладу та проходять періодично обстеження в регіональному наркологічному закладі охорони здоров'я. Місця зберігання наркотичних, психотропних ЛЗ та прекурсорів повинні бути забезпечені усіма охоронними засобами, доступ в ці приміщення мають тільки відповідальні особи. Для спрощення контролю за обігом даної групи ЛЗ їх обіг й облік ведеться окремо (вимоги-замовлення, журнали тощо). Чинне законодавство рекомендує загальний алгоритм проведення обліку ЛЗ і ВМП в місцях постійного зберігання, у відділеннях, починаючи з кабінетів старших медичних сестер до отримання їх пацієнтом. А саме, методичні рекомендації розроблені міністерством охорони здоров'я України вказують на ведення аналітичного обліку в місцях зберігання ЛЗ і ВМП (запаси) за найменуваннями кожного ЛЗ окремо, з зазначенням його назви, дозування, форми випуску (таблетки, ампули тощо), інформації про упаковку (коробки,

флакони, туби тощо), назви виробника ЛЗ, кількості, ціни та суми.

Облік ЛЗ і ВМП у відділеннях ведеться матеріально відповідальними особами за найменуваннями за кожним ЛЗ у кількісному вимірі. На постах (у маніпуляційні кімнатах) обіг ЛЗ і ВП здійснюється медичними сестрами відділень відповідно до листків-призначень хворим. Такий алгоритм спрощує контроль за його виконанням, оскільки методика ведення обліку є узагальненою для усіх ЛПЗ. Окрім аналітичного обліку для проведення контролю за обігом ЛЗ і ВМП законодавством передбачено бухгалтерський облік, з допомогою якого щомісячно, письмово ведеться звітність за облік й обіг ЛЗ і ВМП. Медичні сестри звітують перед старшими медичними сестрами, старші медичні сестри звітують перед головною медичною сестрою чи безпосередньо в бухгалтерію лікувального закладу. Працівники бухгалтерії ЛПЗ мають право проводити планові та позапланові інвентаризації, такі права дозволяють підвищити контроль за витратами.

Обов'язково ведеться облік гуманітарної чи благодійної допомоги (ЛЗ і ВМП) отриманої ЛПЗ у загальному порядку, але окремо від запасів отриманих за бюджетні кошти, що робить доступним й прозорим контроль за їх використанням.

Окрім обліку окремих груп ЛЗ, на підставі законодавчих актів, рекомендується вести предметно-кількісний облік ЛЗ і ВМП, які надходять в ЛПЗ. Існують переліки таких ЛЗ, насамперед це стосується тих ЛЗ, які знаходяться під спеціальним контролем: засоби для наркозу, вони не відпускаються для амбулаторних хворих, тому закуповуються тільки за бюджетні кошти, це наркотичні ЛЗ, психотропні речовини, прекурсори, деякі отруйні та сильнодіючі ЛЗ, до яких настуває звикання тощо, деякі комбіновані ЛЗ до складу яких входять, наприклад, псевдоефедрин, трамадол тощо.

Таким чином, результати аналізу організаційних заходів для проведення ФЗ, а саме контролю за обігом ЛЗ і ВМП згідно з чинним законодавством в умовах ЛПЗ показали, що нормативно-законодавче регулювання визначає відповідальних осіб, місця зберігання, їх норми, форми журналів, вимог-звернень, термін зберігання документації пов'язаної з обліком і обігом ЛЗ і ВМП, забезпечує періодичну звітність з використання, тобто єдиний алгоритм проведення контролю для усіх ЛПЗ є запорукою для ефективного виконання, але з удосконаленням законодавства повинен постійно оновлюватись.

Список літератури

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. «Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах». [Електронний ресурс] Наказ МОЗ України від 16.12.2003р. за № 584 – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
3. «Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами». [Електронний ресурс] Наказ МОЗ України від 31 жовтня 2011 № 723 – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
4. «Про затвердження Методичних рекомендацій ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я» [Електронний ресурс] Наказ МОЗ від 09.09.2014р. № 635 – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
5. «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних блан-

ків та вимог-замовлень», [Електронний ресурс] Наказ МОЗ України від 19. 07. 2005 р. № 360 – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

6. «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я» [Електронний ресурс]. Наказ МОЗ України від 23. 02. 2000 р. № 33 – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

7. «Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я» [Електронний ресурс]. Наказ МОЗ України від 28. 10. 2002 р. №385 із змінами внесеними наказами МОЗ від 17.03.2003 р. №114, від 07. 05. 2004 р. № 229, від 17. 08. 2009 р. № 600 – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. «Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України» [Електронний ресурс]. Наказ МОЗ України від 21. 01. 2010 р. № 11 – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. «Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів». [Електронний ресурс]. Наказ МОЗ України

від 17. 08. 2007 р. № 490 із змінами і доповненнями – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

Надійшла до редакції: 25.08.2015р.

ТОЛОЧКО Валентин Михайлович, доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри управління та економіки фармації Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету, м. Харків, e-mail: uef-ipksf@mail.ru

МУЗИКА Тамара Федорівна, кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри управління та економіки фармації Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету, м. Харків, e-mail: uef-ipksf@mail.ru

ТОЛОЧКО V.M., Doctor of Pharmacy, Professor, head Department of Management and Economics of Pharmacy of the Institute of pharmacy specialists training of National university of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine, e-mail: uef-ipksf@mail.ru.

MUZIK T.F., Ph.D. in Pharmacy, associate professor Department of Management and Economics of Pharmacy of the Institute of pharmacy specialists training of National university of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine, e-mail: uef-ipksf@mail.ru.

УДК: 615.12:658.310:005.73

Т.О. Артюх

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ НАПИСАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ У ГАЛУЗІ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ, ЩО ФІНАНСУЮТЬСЯ З ФОНДІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Т.А. Артюх

Исследование возможностей реализации и особенностей написания международных проектов в отрасли фармацевтического образования, которые финансируются из фондов Европейского Союза

Т.О. Artyukh

Research possibilities of implementing and complexity of writing International projects in education of pharmaceutical financed from EU funds

Використовуючи ряд наукових методів дослідження: історичний, логічний, системно-аналітичний та порівняльний, автором статті проаналізовані різноманітні зарубіжні і вітчизняні літературні джерела та інтернет ресурси з метою вивчення та систематизації можливостей використання сучасних інструментів для розвитку фармацевтичної галузі, зокрема, і фармацевтичної освіти, в рамках пріоритетів ЄС та за їх фінансової підтримки. Враховані особливості при реалізації та складності у вирішенні проблемних питань при написанні проектів, а також поданні проектних заявок. Надані рекомендації для подолання проблем на етапі планування діяльності за проектом та створення гармонограми проекту.

Ключові слова: агенції та програми, Європейський союз, міжнародні проекти, фармацевтична освіта, Еразмус +, Горизонт 2020, спеціалісти фармації.

Используя ряд научных методов исследования: исторический, логический, системно-аналитический и сравнительный, автором статьи проанализированы различные зарубежные и отечественные литературные источники и интернет ресурсы с целью изучения и систематизации возможностей использования современных инструментов для развития фармацевтической отрасли, в частности, и фармацевтического образования, в рамках приоритетов ЕС и при их финансовой поддержке. Учтены особенности реализации и сложности в решении проблемных вопросов при написании проектов, а также представлении проектных заявок. Даны рекомендации для преодоления проблем на этапе планирования деятельности по проекту и создания гармонограммы проекта.

Ключевые слова: агенции и программы, Европейский союз, международные проекты, фармацевтическое образование, Эразмус +, Горизонт 2020, специалисты фармации.

Using a number of scientific methods: historical, logical, systematic and analytical and comparative the author analyzed various foreign and domestic literature and Internet resources to study and systematize the possibilities of using modern tools for the development of the pharmaceutical industry, in particular, pharmaceutical education within EU priorities for their financial support. Taken into account in the implementation of features and complexity in solving problems in writing projects and submitting proposals. Recommendations to address problems at the planning stage of the project and create harmonogram project.

Keywords: agencies and programs, European Union, international projects, pharmaceutical education, Erasmus+, Horizon 2020, specialists pharmacy.

На сьогоднішній день все більшої актуальності набуває проблема пошуку шляхів для підвищення конкурентоспроможності у різних сферах та різних масштабах, у тому числі і для національних економік країн світу. Серед різноманітних ресурсів для вирішення зазначеної проблеми ідея значущості людських ресурсів займає першочергове місце. Тому, в країнах Європейського союзу (ЄС) з другої половини 80-х років розпочався обмін студентами, викладачами та учнями не тільки в рамках окремих навчальних закладів, а й цілих держав. Для започаткування та розвитку міжнародної співпраці між країнами з обраних пріоритетів політики ЄС попу-

лярними фінансовими інструментами є програми та агенції. Вони працюють через реалізацію довготермінових міжнародних проектів. Створенням та затвердженням програм займаються Рада ЄС та Європейський Парламент. Фінансування відбувається з Бюджету ЄС.

Для України участь в агенціях і програмах ЄС - це шлях великих можливостей та перспектив. Оскільки багатовекторність відкритих для участі України програм та агенцій ЄС, направлена на підтримку перспективного плану дій України. Крім того, такий план стосується і впровадження реформ, що сприятимуть євроінтеграції України.

Слід зазначити, що програми та агенції ЄС ставлять перед собою різні цілі для реалізації конкретних проек-